

УДК 72.01

Є. О. Івченко

*аспірант кафедри дизайну архітектурного середовища та містобудування
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ КОЛОРИСТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА РЕКРЕАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ

Анотація: у статті розглянуто еволюцію поняття колористичного середовища в організації внутрішнього простору архітектурних об'єктів (рекреаційних об'єктів зокрема).

Ключові слова: поліхромія, колористичне середовище, колористичні системи, гармонія.

Постановка проблеми. Колористика, яка є найважливішою складовою формування художньої та емоційної виразності предметно – просторового середовища об'єктивно демонструє поступове формування естетичної неповноцінності сучасного середовища існування людини, щоб зрозуміти роль колористики у формуванні штучного антропогенного середовища, слід розглянути історичний розвиток цього процесу.

Аналіз публікацій. Різними аспектами даної теми в свій час займались: Ф. О. Рунге, Г. Цойгнер, В. А. Зернов, С.І. Майзель, В. І. Кравець та ін.

Виклад основного матеріалу. Первісне середовище, однорідне стилістично й сюжетно, безособове відносно авторства, є однорідним й у колірному відношенні в рамках великих географічних і культурних ареалів. Аналіз виявлених на територіях великої протяжності пам'яток первісного періоду дозволив визначити властиву їм колористичну єдність палітр. Колористична палітра первісного середовища включає червоний колір, сакральність якого зумовлена дефіцитністю в навколишньому ландшафті із пріоритетними зеленими колірностями, також зустрічається жовтий колір природних матеріалів. Фактором формування колористики середовища є генетична схильність до колірного балансу. Перевага колірності в природному ландшафті викликає потребу в сакралізації додаткового йому дефіцитного кольору [2].

В палітру епохи античності входять як колірності ландшафту, так і кольори, дефіцитні в ньому забезпечуючи гармонійність колористики середовища.

У період середньовіччя провідним фактором формування колористичних палітр середовища став релігійний. У всіх видах художньої діяльності епохи середньовіччя - у предметному середовищі, в архітектурі, утворилося ядро

етнічних колористичних палітр предметно-просторового середовища, які включають загальноприйняті соціумом колірні символи.

Вплив природного фактора на формування колористичної палітри середовища епохи середньовіччя проявляється опосередковано, однак дія його відчутна у формуванні колористичного середовища укладу регіонів середньовічного Китаю й середньовічної Індії, у яких природа була колористичним ідеалом [1].

Перехід до культури Нового Часу містить у собі дві потужних течії - Відродження й Реформації, що змінили середньовічний образ світу. Відродження є світським напрямком, Реформація - релігійним.

Однією з важливих рис предметно-просторового середовища епохи Відродження є її стильове різноманіття, стильова визначеність не виявляється ознакою не тільки групового, але й унікальної індивідуальної творчості. Розвиток продуктивних сил вів до переорієнтації філософії з теологічних проблем на питання досвідченого пізнання природи.

Вчення про кольори епохи Відродження відповідали загальному характеру науки й культури цього історичного періоду. Серед творів, присвячених кольорам особливе місце займають роботи Леона Баттісти Альберті і Леонардо да Вінчі.

Їх вчення про кольори містять дві групи питань. Перша група стосується колірних феноменів у природі й живописі. До другої групи винесено питання колірної естетики, проблеми ієрархії художніх засобів, колірної гармонії, питання класифікації кольорів.

Міста епохи Ренесансу наповнені контрастами кольорів мармурових фасадів, стінових членувань, мощень вулиць. У поліхромії житлових будинків Венеції XV - початку XVI століття переважали кольори природного каменю - туфу, травертину й цегли а також кераміки - сірий, червоний, чорний, білий. [1]. Екстер'єр XVI ст. суворий, колірне багатство — лише в інтер'єрі. Кольором підкреслювалася пластика рельєфів, розвивалася техніка сграфіто, фрески.

Колірні переваги епохи еволюціонували одночасно з ускладненням соціальної й світоглядної панорами епохи, і до XVI в. у структуру палітри предметного середовища епохи пізнього Відродження включилися численні градації основних кольорів палітри, а також коричневий і сірий.

Значно вплинула на розвиток формування колористики середовища в цілому, та об'єктів рекреації зокрема, поява стилю бароко, специфічними рисами якого є гіперболічність, афектованість, патетика. Художня ідеологія бароко була виражена в працях французького вченого Роже де Піля, у яких розглянута позиція цього стилю стосовно кольорів. Роже де Піль вважав

посилення природного кольору, перебільшення його насиченості необхідними засобами для досягнення краси художнього витвору.

Класицизм, поряд з бароко характеризує складну й суперечливу культуру XVII століття. Його принципи тяжіють до естетики раціоналізму. Раціоналізм не допускав широкого використання таких емоційних засобів архітектурної виразності, як поліхромія, відводив кольорам другорядну роль у порівнянні з формою[2].

Німецький художник Ф. О. Рунге (1777-1810 рр.) вважав основними кольорами червоний, жовтий й синій, зі змішання яких виходять проміжні кольори - жовтогарячий, зелений і фіолетовий, його важливим здобутком є побудова тривимірної моделі системи кольорів — «колірне тіло». У просторовій моделі Рунге колір може визначатися за всіма трьома основним характеристикам: колірним тоном, світлотою й насиченістю [3].

У XVIII ст. підсилювалося декоративне розуміння кольору, колір був орієнтований на створення комфорту й вишуканості, створював ілюзію «граючого простору». Оскільки стилю рококо властиві примхлива орнаментальність форм, то основним є світлий, різноманітний у відтінках фарб колорит. На зміну соковитим кольорам бароко прийшли відтінки сірого, блакитного, блідо-охристого, тощо.

Однак в XVIII в. у Франції з'являються перші документи, що свідчать про регламентації принципів формування штучного колірному середовища [4]. Будинки пропонувалося фарбувати в кольори природного каменю, тинькування повинне було бути неяскравим - сіро-блакитною або сіро-жовтою фарбами.

У XIX столітті наука про світло й колір ставала точною, ґрунтовною. Але при цьому не втратила цілісності і розділилася на ряд галузей: фізичну (оптичну), фізіологічно-оптичну (науку про зір), естетику кольорі і прикладне кольорознавство.

Важливою рисою предметно-просторового середовища в цілому і об'єктів рекреації зокрема XIX ст. є відсутність єдиної естетичної домінанти. Тоді з'явилися нові способи формування колористичного середовища, породжені розвитком техніки. Штучне колірне середовище майже втратило зв'язок із природою. У будівництві застосовувався в основному бетон і тиньк на основі цементу, що визначило домінанту темно-сірих кольорів в архітектурі Європи XIX ст.

Наприкінці XIX ст. в художній культурі Європи сформувався стиль модерн. Наслідком співіснування в колористичному середовищі суперечливих стильових палітр з'явився розпад цілісності поліхромної організації архітектурних просторів, привнесений строкатістю різностильової поліхромії. Для подальшого процесу розвитку поліхромії предметно-просторового

середовища характерні як антагонізми колористичних палітр ретроспективних напрямків у формуванні колористичного середовища, так і відсутність поліхромії натуральних матеріалів і монохромність архітектури кінця XIX в., що разом складають еkleктичну панораму колористики середовища у європейському регіоні XIX ст. [2].

Індустріалізація XX ст. безпосередньо вплинула на появу технічних засобів, матеріалів й конструкцій, що змінили методи будівництва. Поліхромія природних матеріалів поступилася місцем ахроматизму. Функціоналізм, визначив новий творчий метод, що визнає лише утилітарність, відкидає декоративні мотиви і національні традиції в формуванні колористичного середовища. Цей метод одержав назву «інтернаціонального» стилю [1]. Паралельно з цим зростання обсягів будівництва зі штучних матеріалів привело до потреби колірної збагачення предметно-просторового середовища. Спроби формування нових естетичних принципів використання художніх засобів приводили художників до створення теоретичних концепцій архітектурної поліхромії (концепції В.Кандинського, К.Малевича, Н.Суетіна, й ін.). Нові ідеї в області архітектурної поліхромії виникали в Баухаусі.

Архітектурна поліхромія XX в. відчула значний вплив поп-арту, що використовує нові комбінаторні можливості кольорів, дослідження в області колірної гармонії. У XX ст. розроблені вдосконалені колористичні системи (Г. Цойгнер, В. А. Зернов, С.І. Майзель, В. І. Кравець та ін.), які базуються на ідеї тривимірності кольору. Об'ємна колірна система, початок який поклав Ф. Рунге в XX ст. була вдосконалена Г. Менселлом і В. Остальдом і використовується в багатьох країнах світу.

Періоди поживлення поліхромії переривалися періодами існування тоталітарних режимів у Західній Європі. Ідеологічні завдання створювали перешкоду на шляху прогресивного розвитку поліхромії. Безбарвна одноманітність колористичного середовища при цьому повністю відображала антигуманну сутність історичних періодів.

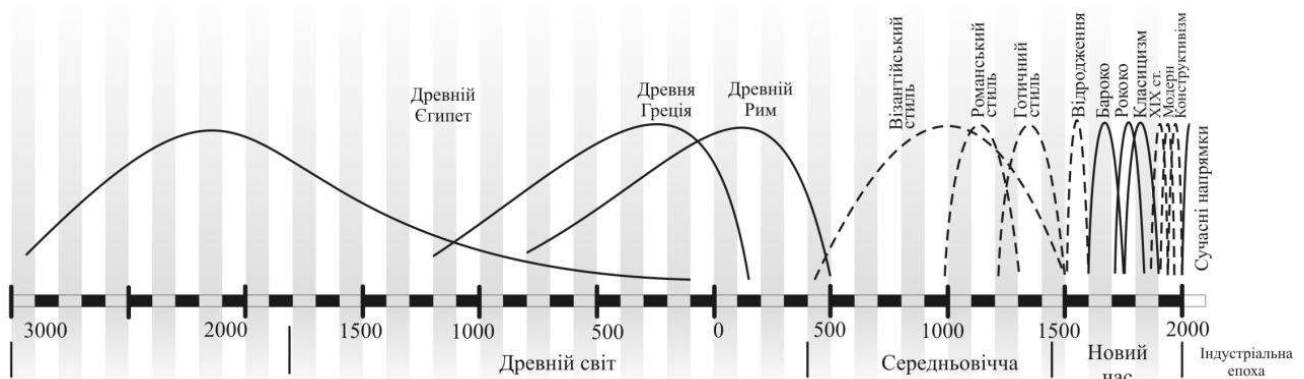

Рис. 1 Хронологія розвитку архітектури рекреаційних об'єктів в контексті домінуючих світових напрямків.

В ХХ ст., епоху розквіту індустріальної колірної культури, процес формування колористичного середовища безпосередньо пов'язаний з машинним тиражуванням, прибутками, рекламою. «Масова культура» приводить до насильницької «інтернаціоналізації» колірної культури, перетворює колір на стереотип уніфікований «товар». Однією з важливих проблем колірної організації штучного середовища ХХ століття є проблема синтезу національних традицій, який носить складний і суперечливий характер, призводить до нівелювання національної, регіональної специфіки формування колористичного середовища. Колірна культура ХХ ст. інтегрує «інтернаціональний» стиль у всіх регіонах. Ахроматизм «інтернаціонального» стилю у містах світу доповнюється диссонансною строкатістю предметної організації середовища, що дратує і заважає сприйняттю гармонії кольорів природи.

***Висновок.** Отже, проведене дослідження показало, що колористика розвивається паралельно з розвитком соціуму, відповідає його потребам, основним естетичним та культурологічним потребам. В сучасних умовах цей розвиток прискорюється та набуває більш динамічного характеру у зв'язку з переходом в еру інформаційних технологій.*

Література

1. Ефимов А.В. Колористика города.- М.: Стройиздат, 1990.-172 с.
2. Игнатъева Н. В. Структура и функции колористики предметно-пространственной среды (региональные особенности): Дис... канд. архитектуры: 18.00.01 - Х., ХГТУСА. 2002. – 206 с.
3. Миронова Л.Н. Цветоведение. - Минск: Высшая школа, 1984.-286с.
4. Чебоксаров Н.Н., Чебоксарова И.А. Народы, расы, культуры. – М.: Наука, 1985. – 271 с.

Аннотация

В статье рассмотрена эволюция понятия колористического среды в организации внутреннего пространства архитектурных объектов (рекреационных объектов в частности).

Ключевые слова: полихромия, колористическая среда, колористические системы, гармония.

Abstract

The article deals with the evolution of the concept of coloristic environment of interior space architectural objects (including recreational facilities).

Keywords: polychrome, colorful environment, a color of harmony.